

Veiligheid in de praktijk, juridisch bekeken

Bloemlezing uit de rubriek Recht van de laatste vijf jaar

Inhoud

De voorbeeldfunctie van de docent eindigt niet buiten werktijd (LO Magazine 5, 2017)

Een ongeluk tijdens de gymles, wie is aansprakelijk? (LO Magazine 6, 2017)

Fysiek ingrijpen en bijzondere risico's (LO Magazine 7, 2017)

Cameratoezicht (LO Magazine 9, 2017)

Filmen en fotograferen tijdens de les (LO Magazine 1, 2018)

Schriftelijke berisping (LO Magazine 2, 2018)

Aansprakelijk of niet? (LO Magazine 5, 2018)

Wat zijn de grenzen van toelaatbaar gedrag? (LO Magazine 1, 2019)

Aansprakelijk of niet? (LO Magazine 3, 2019)

Werk en social media (LO Magazine 4, 2019)

Sportaanbieders en buitenschoolse activiteiten (LO Magazine 8, 2021)

De voorbeeldfunctie van de docent

eindigt niet buiten werktijd

In onder meer LO 6 van 2015 zijn de risico's van het gebruik van sociale media al eens besproken. Daarin werden onder andere de risico's en kanttekeningen van contact met leerlingen via sociale media zoals Facebook en Whats-app belicht. Ook kwam aan bod dat een werknemer zich niet onbeperkt negatief of kwetsend kan uitlaten over zijn werkgever (Rechtbank Arnhem 19 maart 2012). Ook in een uitspraak van 31 augustus 2016 werd door de rechter nog eens bevestigd dat de voorbeeldfunctie van een docent zich niet alleen beperkt tot zijn werktijd.

TEKST MR. MAARTEN SEGERS

In deze zaak gaat het om een net afgestudeerde docent geschiedenis (Rechtbank Overijssel 31 augustus 2016). De docent heeft in 2011, 2012 en 2015 stagegelopen bij een stichting in het voortgezet onderwijs in het Oosten van het land. Op 2 juni 2016 heeft de docent bij deze stichting gesolliciteerd naar de functie van docent geschiedenis. Op 23 juni 2016 voert de docent zijn sollicitatiegesprek met de stichting, hij wordt daar geconfronteerd met op internet geplaatste foto's van zijn aanwezigheid tijdens een mars van de (als rechtsradicaal getypeerde) Nederlandse Volks-Unie (NVU) in 2012 en zijn aanwezigheid op de publieke tribune tijdens een rechtszaak tegen de voorman van de NVU in 2012. De foto's zijn besproken en op 24 juni 2016 hoort de docent dat hij per start van het schooljaar 2016-2017 als docent geschiedenis bij de stichting aan de slag zal gaan. Daarna komt de stichting (er via leerlingen en ouders) achter dat de betreffende docent op internet verschillende controversiële en niet respectvolle uitlatingen heeft gedaan. De uitlatingen zijn veelal geplaatst op en via Facebook en ook op de site van de NVU. Voorbeelden van zijn uitspraken zijn: "Krakers keihard aanpakken. Met zoveel mogelijk geweld de gestolen huizen uit jagen. Niets dan ordinaire dieven zijn het." en "Zet ze in hun eigen cel en hang ze op" als reactie op een krantenartikel waarin – voor zover van belang – wordt vermeld dat politiecommissarissen een hoger salaris wensen te ontvangen.

De school meldt de docent na het zien van de uitlatingen dat zij hebben besloten de docent

toch niet te benoemen in de functie van docent geschiedenis. De docent kan echter aantonen dat er formeel een arbeidsovereenkomst tot stand is gekomen en hij verzoekt de school te bevestigen dat hij per start schooljaar 2016-2017 wordt toegelaten tot de school om zijn werkzaamheden als docent geschiedenis te verrichten. Daarop stapt de school naar de rechter met het verzoek de arbeidsovereenkomst te ontbinden.

De rechter gaat niet in op de vraag of de politieke gezindheid van de docent past bij de school. Het vermoeden dat de docent een rechtsradicaal gedachtegoed heeft is voor de rechter dan ook niet leidend. Voor de rechter is vooral relevant of het karakter van de uitlatingen van de werknemer in de openbare ruimte passen bij zijn functie als docent en bij de visie van de school. De docent voldoet met deze uitlatingen niet aan de onderwijsvisie van de school en ook niet aan de visie die hij (de docent) in zijn eigen sollicitatiebrief omschrijft. In zijn sollicitatiebrief schrijft de docent dat wederzijds respect een zeer belangrijk onderdeel is van het onderwijs. De rechter benadrukt dat de docent "een voorbeeldfunctie heeft die moet passen bij de missie en onderwijsvisie van de school. Die voorbeeldfunctie houdt niet op bij het einde van de lesdag, maar strekt zich, onder meer als het gaat om respect voor anderen, ook tot daarbuiten uit, tot in het openbare domein waartoe internet behoort." De rechter oordeelt dat de docent niet volgens de beoogde voorbeeldfunctie heeft gehandeld en dat ook niet meer op een geloofwaardige manier bij deze werkgever kan doen. Daarnaast is de angst van de stichting voor verdere onrust bij ouders en leerlingen volgens de rechter gegrond. De rechter oordeelt dan ook dat van de stichting in redelijkheid niet gevergd kan worden de arbeidsovereenkomst met werknemer voort te zetten.

Ook in 2012 zagen wij dat een docent maatschappijleer zijn baan verloor na felle anti-islam uitspraken op Twitter. Ook bovenstaande zaak leert dat je buiten je werk en werkomgeving stil dient te staan bij je voorbeeldfunctie als docent, vooral in de openbare ruimte waartoe ook het internet behoort. Sta er bij stil dat, het spuien van controversiële uitlatingen ook al is dat in een opwelling of in (jeugdige) onbezonnenheid, soms een vervelend staartje kan krijgen.

Juristen@kvlo.nl ■

Een ongeluk tijdens de gymles, wie is aansprakelijk?

Een ongeluk zit in een klein hoekje. Tijdens een tikspel botsen kinderen in het vuur van het spel tegen elkaar op waardoor een leerling gewond raakt. Of tijdens trefbal wordt een leerling hard in zijn gezicht geraakt waardoor de bril van deze leerling kapot gaat. Er is schade. Soms fysieke schade, soms materiele schade. Zo'n ongeval kan helaas niet altijd worden voorkomen. Het leven zit vol risico's niet alleen op school. De vraag is wie is aansprakelijk?

TEKST MR. JANNEKE WIERSMA

Hoofregel is dat iedereen zijn eigen schade draagt. Daarbij geldt dat het in sport en spel situaties moeilijker is om schade op de ander te verhalen omdat sporten nou eenmaal bepaalde risico's met zich meebrengt. Door hieraan mee te doen loop je dus een risico. Dit noemen we risicoaanvaarding.

Als echter in het complex van gebeurtenissen dat tot schade heeft geleid een zogenaamde onrechtmatige daad kan worden aangewezen dan is het mogelijk de schade op een ander af te wentelen. Dit kan bijvoorbeeld wanneer wordt vastgesteld dat de leerkracht of sportdocent een fout heeft gemaakt door onvoldoende veiligheidsmaatregelen te nemen, onvoldoende instructie te geven of gevaarlijk gedrag toe te laten.

De school/werkgever is daarbij altijd primair aansprakelijk. Wanneer echter kan worden vastgesteld dat de docent met opzet of bewuste roekeloosheid heeft gehandeld kan hij persoonlijk aansprakelijk worden gesteld. Overigens zijn leden van de KVLO hiervoor verzekerd met een beroepsaansprakelijkheidsverzekering als zij in loondienst werkzaam zijn.

Wanneer is sprake van onrechtmatig handelen?

Iemand handelt onrechtmatig door meer risico te nemen dan verantwoord was en zijn zorgplicht niet in acht neemt. Bij de afweging of sprake is van onrechtmatig handelen is dus beslissend of iemand voldoende zorg heeft betracht ten opzichte van het risico.

Zorgplicht sportdocent

Uit de rechtspraak blijkt dat op een sportleraar een bijzondere zorgplicht rust ten aanzien van

de gezondheid en de veiligheid van de leerlingen, die aan zijn zorg zijn toevertrouwd en onder zijn toezicht staan.

Skeelerarrest

Tijdens het skeeleren kwam een cursiste ongelukkig op haar hoofd terecht bij een val als gevolg waarvan ze overleed. Het Hof en de Hoge Raad oordeelden dat er juist voor cursisten die geen ervaring hebben in het skeeleren een verhoogd gevaar voor vallen en letsel bestaat. Van een organisator van een skeelercursus voor beginners mag verwacht worden dat de cursisten voorafgaand aan de cursus indringend worden gewaarschuwd voor de gevaren die deze cursus met zich meebrengt. De cursusleider en de organisaties hadden minimaal de onervaren cursisten dringend moeten adviseren over de te nemen beschermingsmaatregelen. De cursusleider had alleen een vrijblijvende mededeling gedaan dat ze eventueel helmen konden pakken en hij had zelf ook geen helm gedragen wat hij op grond van zijn voorbeeldfunctie wel had moeten doen. Dit kon de organisator van de skeelercursus worden aangerekend.

Aansprakelijk of niet?

Wanneer ouders een docent onrechtmatig handelen verwijten omdat hun kind een ongeluk heeft gehad tijdens de gymles zal een deskundige vakgenoot beoordelen of de bewuste les voldeed aan de ten tijde van het ongeval geldende normen voor lessen bewegingsonderwijs. Achteraf is het altijd makkelijk praten omdat de leerkracht vaak zo goed mogelijk de gymles probeert in te richten. Daarbij kunnen fouten worden gemaakt. En achteraf kan het altijd beter. De maatstaf is daarom: heeft de docent zorgvuldigheid betracht die je van een redelijk bekwaam en redelijk handelend vakgenoot in dezelfde omstandigheden mag verwachten?

Als de deskundige en/of de rechter vinden dat de gymles was ingericht volgens de geldende normen, is de school niet aansprakelijk en blijft de schade voor rekening van de leerling en zijn ouders.

Mocht je te maken hebben met een situatie rondom aansprakelijkheid of hier meer over willen weten? Neem dan gerust contact op met de juridische afdeling van de KVLO: juristen@kvlo.nl of via telefoonnummer 030 693 7678 ■

Fysiek ingrijpen en bijzondere risico's

Bewegen en sport gaat over het ontwikkelen van een brede bewegingsbekwaamheid bij kinderen. We willen kinderen beter leren bewegen en daar heb je nu eenmaal het lichaam voor nodig. Bewegen doe je door, via en met je lichaam en dat gaat wel eens mis. Door te dicht bij te komen, aan te raken waar dat niet gewenst is, door lichamelijk letsel bij een ongeval of door agressief gedrag. Er zijn vele bijzondere risico's voor een leraar LO. Over de gedragsrisico's van seksuele intimidatie of ander ongewenst gedrag verwijs ik naar een nog steeds actueel artikel van Zonnenberg/ Roelofsen. Hoe kun je als leraar LO een pedagogisch veilig beweegklimaat realiseren? En hoe ga je als leraar LO om met agressief gedrag en fysiek ingrijpen daarbij?

TEKST MR. SANDRA ROELOFSEN

Opstandig en agressief gedrag komt overal voor. Ook op school, in de les LO, bij sportdagen en in de kleedkamer. Over goed pedagogisch handelen zijn verschillende artikelen in dit zomernummer te vinden. Met goed pedagogisch handelen en in een prettig klassen- en leerklimate kunnen veel problemen voorkomen worden. En toch kan het misgaan, er ontstaat een knokpartij of een leerling gedraagt zich zodanig dat hij een gevaar vormt voor zichzelf of anderen. Hoe grijp je als leraar dan in, wat mag je wel en wat niet?

Passend onderwijs

Met de invoering van het passend onderwijs lijkt opstandig gedrag en agressie meer voor te komen. Ook leerlingen met gedrag dat niet altijd herkend wordt zitten in een klas met dertig leerlingen. In het speciaal onderwijs zijn leraren beter getraind en zijn zeker meer ervaren in het herkennen van en omgaan met bijzonder gedrag. Ook de omstandigheden zijn beter ingericht op adequaat reageren op bijzonder gedrag: er is bijvoorbeeld een extra klas-assistent of groepsleerkracht aanwezig en

de klassen zijn kleiner. Dat maakt pedagogisch verantwoord ingrijpen gemakkelijker en kan noodzakelijk fysiek ingrijpen en gevaarlijke situaties voorkomen.

Maar stel: Klaas, 16 jaar, zit in een 3-vmbo klas en wordt getergd en uitgedaagd bij een spel en gedraagt zich onsportief. Je hebt dat gesignaleerd en Klaas erop aangesproken en hem even apart genomen om tot rust te komen. De les verloopt daarna weer goed. Door een doelpunt van de andere partij kan Klaas zich echter niet meer inhouden, hij begint te schelden en dreigt een medeleerling, Jaap, aan te vallen. Hoe grijp je als leraar dan in? Stel je springt tijdig tussenbeide en geeft Klaas aan dat hij om af te koelen even op de bank moet gaan zitten. Hij weigert en probeert wederom om in de buurt te komen van de Jaap. Je weet dat Klaas is staat is om dat daadwerkelijk te doen, hij is wel vaker bij vechtpartijtjes betrokken. Je pakt Klaas stevig beet bij beide armen en zet hem op de bank in de kleedkamer, mag dat?

Ingrijpen

Gebruik in dergelijke situaties als uitgangspunt: *niet ingrijpen is erger dan wel ingrijpen.*

▲ *Gecontroleerd 'geweld' in de LO-les*

Als je niks doet is de kans groot dat Klaas op Jaap duikt en daarmee de veiligheid van Jaap in gevaar brengt. Alleen door onmiddellijk ingrijpen van jouw kant kan dit gevaar voorkomen worden. Dat maakt ingrijpen noodzakelijk en uit te leggen. Want de kans bestaat dat hardhandig ingrijpen, stevig bij de arm beetpakken en daarbij blauwe plekken veroorzaken, een klacht van Klaas en zijn ouders en misschien zelfs wel een aangifte oproept... En dan moet je kunnen verantwoorden waarom ingrijpen op deze manier noodzakelijk was.

Fysiek ingrijpen *kan* in sommige gevallen dus gerechtvaardigd worden. Dat gebeurt altijd achteraf en er is een dunne scheidslijn tussen acceptabel ingrijpen en grensoverschrijdend ingrijpen. Uit de jurisprudentie blijkt dat er verschillende criteria gehanteerd worden bij de toetsing of ingrijpen gerechtvaardigd heeft plaatsgevonden:

- Het ingrijpen moet *proportioneel* zijn: geen onnodig of onevenredig geweld gebruiken, maar slechts die mate die nodig is om de situatie te herstellen. In het voorbeeld van Klaas is het niet nodig dat de leraar Klaas een kaakslag geeft of wegsleept de kleedkamer in, beetpakken is voldoende om hem op de bank te krijgen. Is de leerling die zich agressief gedraagt twee koppen groter dan de leraar (het komt voor!) dan kan het zijn dat verdergaand ingrijpen noodzakelijk en proportioneel is om gevaar te voorkomen.

- Het ingrijpen moet *subsidiar* zijn: fysiek ingrijpen mag alleen als er geen alternatieven meer zijn. Aanspreken helpt niet, afleiden helpt niet, weglopen helpt niet. In het voorbeeld kun je bijvoorbeeld ook Jaap sommeren om weg te lopen. Afhankelijk van de situatie kan dat een mogelijke oplossing zijn om fysiek ingrijpen te voorkomen.

Protocol

Daarnaast wijzen klachtencommissies regelmatig op het belang van een deugdelijk protocol op scholen: in zo'n protocol worden afspraken gemaakt over situaties waarin beetpakken en het in bedwang houden van leerlingen geoorloofd *kan* zijn. Leraren blijven overigens wel altijd op persoonlijke titel aanspreekbaar op hun handelen. Het voordeel van een protocol is dat omgaan met agressief gedrag bespreekbaar wordt gemaakt en dat afspraken voor iedereen kenbaar zijn.

Bespreek daarom fysiek ingrijpen op school en in de sectie, maak afspraken over omgaan met agressief gedrag en maak deze afspraken bekend aan de leerlingen en ouders. En zorg dat het uitgangspunt van *niet ingrijpen is erger dan ingrijpen* daarbij voorop staat.

Bij vragen of behoefte aan uitleg staan wij voor je klaar: juristen@kvlo.nl ■

Foto :
Hans Dijkhoff

Cameratoezicht

Op scholen hangen steeds vaker camera's, bijvoorbeeld om vernielingen of diefstal tegen te gaan of een gevoel van veiligheid te geven. Daar zijn we inmiddels aan gewend en we accepteren dat we al dan niet met ons medeweten, op allerlei plekken gefilmd worden. Maar wat mag er nu eigenlijk wel en niet op scholen, en wat mag een werkgever doen met de beelden?

TEKST MR. SANDRA ROELOFSEN

Cameratoezicht op scholen is toegestaan onder strikte voorwaarden. Er moet een gerechtvaardigd belang zijn en de werkgever kan het doel van camerabewaking niet op een andere manier bereiken. Dat kan bijvoorbeeld het geval zijn als er veel vernield of gestolen wordt op een school. Met het plaatsen van een camera in de school, komt de privacy van leerlingen, personeel (en eventuele derden) in het geding. De school mag daarom niet zomaar camera's ophangen en is hierbij gebonden aan de privacywetgeving. Het plaatsen van een camera is pas toegestaan als het noodzakelijk is voor bijvoorbeeld de beveiliging van eigendommen en om diefstal en vandalisme tegen te gaan. Ook cameratoezicht voor de bescherming van leerlingen, personeel of bezoekers kan een belang zijn. De werkgever moet een afweging maken: het belang van de school moet worden afgewogen tegen de rechten van de leerlingen en het personeel op bescherming van hun privacy. En de werkgever moet de plannen voor cameratoezicht vooraf met de medezeggenschapsraad bespreken.

Het is dus toegestaan om bijvoorbeeld een camera te plaatsen bij de receptie waar de leerlingen, het personeel en de bezoekers worden gefilmd met het oog op de veiligheid. Of in de garderobe als er met regelmaat jassen en spullen uit jaszakken worden gestolen. De school dient er dan wel voor te zorgen dat iedereen weet dat er een camera hangt, bijvoorbeeld door een bordje op te hangen. De werkgever moet er ook voor zorgen dat de inbreuk op de privacy zo klein mogelijk blijft. Dus een camera kan niet ongebreideld opgehangen worden op allerlei plekken op de school. Een camera op het toilet of in een kleedkamer gaat te ver, omdat leerlingen en anderen dan ongekleed in beeld kunnen komen.

In de school mag in principe geen gebruik worden gemaakt van een *verborgen camera*. Maar heeft de werkgever duidelijke vermoedens van bijvoorbeeld diefstal of fraude door leerlingen of leerkrachten, dan mag er onder bepaalde voorwaarden gebruik worden gemaakt van een verborgen camera. De school moet dan aan de

volgende voorwaarden voldoen:

- Het lukt niet, ondanks allerlei inspanningen, om een einde te maken aan de diefstal of de fraude
- Het gebruik van een verborgen camera is tijdelijk (permanente verborgen camera's zijn nooit toegestaan!)
- De school heeft de leerlingen en leerkrachten er vooraf op gewezen dat verborgen camera's in bepaalde situaties mogelijk zijn, bijvoorbeeld in een reglement cameratoezicht
- De school moet leerlingen en leerkrachten achteraf informeren over het gebruik van het heimelijk toezicht
- De school heeft toestemming van de medezeggenschapsraad voor het gebruik van de verborgen camera
- De school meldt het gebruik van verborgen camera bij de Autoriteit Persoonsgegevens en vraagt een voorafgaand onderzoek aan. De Autoriteit toetst dan of het gebruik voldoet aan de wettelijke eisen. Het gebruik van een verborgen camera kan bijvoorbeeld gerechtvaardigd zijn als er met regelmaat geld uit de kas van de kantine wordt gestolen en de werkgever er maar niet achter komt hoe dat kan.

Wat mag een werkgever doen met de beelden van het cameratoezicht?

Beelden mogen alleen gebruikt worden voor het doel waarvoor het cameratoezicht is ingezet. Dus als de werkgever de opnames maakt om vernielingen tegen te gaan in de aula en er is toch iets vernield, dan mag de werkgever de beelden met dat doel terugkijken. De werkgever mag deze beelden *niet* gebruiken om de leraar die ingepland stond om toezicht te houden in de aula aan te spreken op de manier waarop hij dat heeft gedaan en zijn functioneren.

Camerabeelden mogen niet langer dan noodzakelijk bewaard worden. Als er geen incident heeft plaatsgevonden dan is een termijn van enkele dagen redelijk. Heeft er wel een incident plaatsgevonden dat uitgezocht moet worden dan is een richtlijn van vier weken aanvaardbaar. Camerabeelden die gebruikt worden in het kader van onderzoek waarvan aangifte is gedaan bij de politie, worden pas vernietigd na overleg met de politie. De wettelijke termijn van vier weken is dan niet van toepassing.

Het is voor de school verstandig om met instemming van de MR een protocol cameratoezicht op te stellen. Dan is voor alle partijen en belanghebbenden bij een school duidelijk waarom en hoe cameratoezicht plaatsvindt.

Vragen over bijvoorbeeld cameratoezicht en privacy in de werksituatie? Neem contact op met de juridische afdeling: juristen@kvlo.nl

Filmen en fotograferen tijdens de les

In het afgelopen vakblad (december 2017) gingen wij in op het cameratoezicht op scholen. Daarbij werd onder meer gewezen op het feit dat er voor het ophangen van een camera een gerechtvaardigd belang (noodzaak) moet zijn. Daarbij dient de school het doel van camerabewaking niet op een andere (minder ingrijpende) manier te kunnen bereiken. Ook bleek dat de beelden van zo'n camera alleen gebruikt en bekeken mogen worden voor het doel waarvoor het cameratoezicht is ingezet (bijvoorbeeld beveiliging en/of het achterhalen van daders van vandalisme etc.).

In het bovenstaande artikel werd vooral ingegaan op de vraag wanneer de werkgever (de school) een camera mag gebruiken en waarvoor de betreffende camerabeelden door de werkgever ingezet mogen worden. De juridische afdeling wordt echter ook regelmatig geconfronteerd met de vraag wanneer een docent LO voor onderwijskundige of educatieve doelen beeldmateriaal (foto's of video's) mag maken tijdens de gymles.

Het wettelijke kader

Allereerst is het goed om te weten dat een school of sportaccommodatie geen openbare ruimte is. Het is dan ook niet toegestaan om er zonder toestemming beeldmateriaal te maken en dat vervolgens zonder toestemming op te slaan en te publiceren, ook niet als daar een onderwijskundige of educatieve bedoeling achter zit.

Wanneer het dan wel toegestaan is om tijdens de gymles beeldmateriaal te maken is vastgelegd in de Wet bescherming persoonsgegevens. Vanaf 25 mei 2018 is echter de strengere Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) leidend. We gaan in dit stuk dan ook vooral in op wat de AVG hierover zegt. Volgens de AVG zijn beeldmateriaal en namen van leerlingen zogenaamde 'persoonsgegevens' die alleen onder voorwaarden 'verwerkt' (opgeslagen en gepubliceerd) mogen worden. Anders gezegd valt het maken, opslaan en publiceren van foto's en video's tijdens de gymles onder de verwerking van persoonsgegevens en daarmee onder de beschermende werking van de AVG. Verwerking van persoonsgegevens is alleen toegestaan indien hiervoor een noodzaak is of een onder de AVG onder te brengen dusdanige noodzaak of gerechtvaardigd belang dat het recht op privacy van de betrokkenen daar voor dient te wijken (artikel 6 AVG). Indien van een dusdanige noodzaak of gerechtvaardigd belang geen sprake is dient betrokkene toestemming te geven voor het maken, opslaan en publiceren van het beeldmateriaal.

Toestemming

Voor het maken van beeldmateriaal tijdens een gymles voor educatieve doelen, onderwijskundige doelen of bijvoorbeeld voor publicatie op een website of in een vakblad is geen sprake van een noodzaak of dusdanig gerechtvaardigd belang dat toestemming van de leerling/ouders niet nodig is. *Toestemming van de betrokkenen is dus nodig (leerling/ouders).*

Deze toestemming dient gegeven te worden voor de specifieke doeleinden die de verwerking van de persoonsgegevens heeft. Algemene toestemming zoals toestemming voor "toepassing" of

"gebruik" van de persoonsgegevens is dus te vaag en onvoldoende. De toestemming voor de verwerking van het beeldmateriaal (maken, opslaan en publiceren) moet *expliciet zijn gegeven voor een specifiek doel* en de *toestemming mag niet onder druk zijn gegeven*.

Voorbeelden van doelen voor het maken van beeldmateriaal zijn: publicatie op de schoolwebsite, publicatie in een artikel, om het beeldmateriaal te laten zien tijdens een workshop, om het niveau van de leerling te evalueren, voor uitwisseling met vakcollega's ter illustratie van een oefening.

Voor het opslaan en publiceren van beeldmateriaal van een leerling van 16 jaar of ouder is expliciete toestemming van de leerling zelf nodig. Voor het opslaan en publiceren van beeldmateriaal van een leerling jonger dan 16 jaar is toestemming nodig van de ouders/voogd van de leerling. De toestemming kan op elk moment door de leerling of de ouders worden ingetrokken.

Verantwoording

In de AVG is vastgelegd dat indien het maken, opslaan en publiceren van foto's en video's tijdens de les berust op toestemming van de leerling/ouders de docent ook achteraf moet kunnen aantonen dat de leerling/ouders toestemming hebben gegeven voor het maken, opslaan en publiceren van het beeldmateriaal. Het komt er op neer dat voor de opslag en het publiceren van beeldmateriaal in beginsel schriftelijke toestemming nodig is. Een andere vorm van toestemming is tenslotte niet of moeilijk aan te tonen.

Opslag en beveiliging

Naast het feit dat er sprake moet zijn van toestemming en dat deze toestemming (op verzoek) aangetoond moet kunnen worden dient beeldmateriaal ook goed en veilig opgeslagen te worden. Daarnaast dient het beeldmateriaal alleen toegankelijk te zijn voor doeleinden waarvoor het is verzameld en dus de doeleinden waarvoor de leerling/ouders expliciet toestemming hebben gegeven.

Conclusie

Je kan tijdens de gymles niet zomaar foto's of video's maken. Daarvoor is eerst expliciete (en aantoonbare) toestemming van de leerlingen voor nodig. Zijn de leerlingen jonger dan 16 jaar dan is toestemming van de ouders nodig. Advies:

- Vraag voor het maken van beeldmateriaal toestemming aan betrokkene (of diens ouders bij minderjarigheid).
- Vraag de toestemming zonder druk (aan het niet geven van toestemming mogen geen nadelen gekoppeld zijn).
- Zorg ervoor dat volstrekt duidelijk is waarvoor toestemming wordt gevraagd (voor beeldmateriaal voor publicaties vanuit de KVLO).
- Zorg ervoor dat je later aan kunt tonen dat voor het maken, opslaan en publiceren van het beeldmateriaal toestemming is gegeven. Wees je daarbij bewust van de mogelijkheid dat de eerder gegeven toestemming op enig moment ook weer kan worden ingetrokken.
- Sla het beeldmateriaal beveiligd op en gebruik het beeldmateriaal alleen binnen de doelen waarvoor door de betrokkene toestemming is gegeven.

Schriftelijke berisping

Een berisping is een maatregel die regelmatig voorkomt in het onderwijs. Zo is er een recente uitspraak van de Commissie van beroep waarbij het beroep van werknemer tegen de berisping ongegrond is verklaard: Een docent sociale vaardigheden weigert haar lessen te geven aan een klas waar tijdelijk drie nieuwe leerlingen in geplaatst zijn. De werknemer is het niet eens met deze tijdelijke plaatsing in haar klas omdat de veilige setting die voor de lessen nodig is in gevaar zou komen. De werkgever draagt haar formeel op om de lessen te verzorgen. De werknemer weigert dit en volhardt hierin. Daarvoor legt de werkgever een berisping op.

TEKST MR. JANNEKE WIERSEMA

Disciplinaire maatregel

Een schriftelijke berisping is de lichtste disciplinaire maatregel die kan worden opgelegd. Dit betekent echter niet dat dit middel zomaar kan worden gebruikt. De diverse CAO's in het onderwijs kennen ten aanzien van de berisping strenge procedurevoorschriften. En dit is ook terecht, het gaat immers om een maatregel met een disciplinair of bestraffend karakter. Zo'n maatregel kan dan ook slechts na zorgvuldig onderzoek worden toegepast. Dit uitgangspunt vinden we ook terug in de procedurevoorschriften. Voordat een schriftelijke berisping plaatsvindt, dient een schoolbestuur de werknemer van zijn voornemen daartoe met redenen omkleed op de hoogte te stellen. De werknemer moet vervolgens de gelegenheid krijgen zich te verweren, daarbij desgewenst bijgestaan door een deskundige. Pas na zorgvuldige overweging van dit verweer kan een schoolbestuur tot een definitief besluit komen. De werknemer kan tegen dit besluit in beroep gaan bij de Commissie van beroep.

Plichtsverzuim

Een disciplinaire maatregel, waaronder de schriftelijke berisping, mag onder opgave van redenen worden toegepast ten aanzien van een werknemer die zich schuldig maakt aan plichtsverzuim. Plichtsverzuim wordt in de geldende CAO's als volgt beschreven: "Het overtreden

van de voor de werknemer geldende voorschriften, het niet nakomen van hem opgelegde verplichtingen, alsmede het doen of nalaten van datgene dat de werknemer bij een goede uitoefening van zijn functie behoort na te laten of te doen". In termen van het Burgerlijk Wetboek zou kunnen worden gezegd dat het 'goed werknemerschap' bij plichtsverzuim is geschonden.

Wanneer is in de praktijk sprake van plichtsverzuim?

Dit is niet eenduidig te zeggen. Uit uitspraken van de Commissie van beroep blijkt dat dit erg afhankelijk is van de omstandigheden van het geval. Allereerst zal de Commissie van beroep beoordelen of de feiten waarop de beslissing om een berisping te geven voldoende vaststaan. Deze zullen bepalend zijn of een schriftelijke berisping gerechtvaardigd is. Indien dat het geval is zal de commissie beoordelen of deze kunnen worden aangemerkt als plichtsverzuim in de zin van de cao. Is dit het geval dan zal de Commissie beoordelen of de maatregel proportioneel is. Dit betekent dat moet worden afgewogen of de opgelegde straf – de schriftelijke berisping – in verhouding staat tot het gepleegde plichtsverzuim.

In de casus van de docent die geen les wilde geven aan een klas waar tijdelijk 3 nieuwe leerlingen in waren geplaatst achtte de Commissie het beroep van de werknemer tegen de opgelegde berisping ongegrond. De berisping was evenredig aan het gepleegde plichtsverzuim. De Commissie overwoog hierbij dat het organisatorisch belang van de werkgever, dat de lessen doorgang kunnen vinden, boven het door de werknemer gestelde belang gaat. De werknemer was van mening dat de lessen aan kwaliteit zouden inboeten en de setting mogelijk voor een aantal leerlingen niet optimaal zou zijn. Als de werknemer het niet eens was met de keuze van de werkgever om groepen samen te voegen, had hij dat op een andere wijze moeten aangeven dan door te weigeren de lessen te geven. Meer uitspraken zijn te vinden op www.onderwijsgeschillen.nl. Heeft u te maken met een schriftelijke berisping? Of heeft u een andere vraag? Neemt u dan gerust contact op met de juristen van de KVLO: juristen@kvlo.nl

Aansprakelijk of niet?

Deze keer een zeer recente zaak die gaat over een ongeval in de gymles. Op 14 maart 2018 deed de Rechtbank Noord-Holland daarin een uitspraak.

TEKST MR. MAARTEN SEGERS

Een gymleraar in het voortgezet onderwijs heeft besloten tijdens een gymles het tikspel 'Pionnenroof' te spelen.

Hierbij worden twee teams tegenover elkaar gezet aan de weerszijden (de korte zijden) van de gymzaal. Aan de kant van het verdedigende team staan 6 pionnen. Het aanvallende team staat aan de overzijde en moet proberen de pionnen te veroveren. Het verdedigende team kan de aanvallers aftikken. Zodra één of meer verdedigende spelers het veld instormen moesten de aanvallers direct terugrennen naar de achterlijn aan hun zijde (een veilige zone). Afgetikte aanvallers moesten aan de zijkant van de zaal op de bank plaatsnemen. Ook verdedigers die wel het veld betreden maar geen aanvallers weten aan te tikken zijn 'af' en moeten op de bank plaatsnemen.

Een leerling van het verdedigende team rende tijdens het spel hard op een aanvaller. De aanvaller week op het laatste moment uit en de verdedigende leerling klapte met zijn hoofd tegen de muur. De leerling brak daardoor zijn nekwerfel en heeft als gevolg daarvan een incomplete dwarslaesie met blijvende gevolgen.

De ouders van de leerling stellen de school en de docent aansprakelijk voor de geleden schade. Zij vinden dat de docent onvoldoende zorgvuldig heeft gehandeld. Volgens de ouders hadden er valkussens geplaatst moeten worden tegen de muren, had de docent moeten benadrukken dat de geluidsisolatie aan de muur niet de werking van een valkussen had, was de instructie van de docent onvoldoende, was het toezicht van de docent onvoldoende en was de sfeer in de klas (aan het begin van de les) gespannen. De school aanvaardt de aansprakelijkheid niet en de ouders stappen naar de Rechtbank.

Beoordeling rechtbank

De rechtbank benadrukt in haar overwegingen ten eerste dat aan bewegen en dus ook het vak LO nou eenmaal risico's zitten (dat is inherent aan het vak). Het feit dat een leerling tijdens het vak een blessure kan krijgen of krijgt

betekent dan ook niet automatisch dat de docent of school onrechtmatig of onzorgvuldig heeft gehandeld. Van aansprakelijkheid van de school of de docent is bij een blessure dan ook niet zo maar sprake. Eerst zal nagegaan moeten worden of er onzorgvuldig of onrechtmatig gehandeld is.

Uiteindelijk oordeelt de rechter in deze zaak dat er niet onrechtmatig door de school of de docent is gehandeld. Er is dus geen sprake van aansprakelijkheid van de school of de docent. De belangrijkste overwegingen van de rechter:

- Alles wijst er op dat de docent voldoende en duidelijke instructies heeft gegeven (uitleg van het spel, wat mag wel en wat mag absoluut niet). Om te spreken over onzorgvuldig handelen zou volgens de rechtbank vast moeten komen te staan dat de leraar geen instructie en antwoorden aan de leerling heeft gegeven en dat het nalaten daarvan heeft bijgedragen aan het ontstaan van het ongeval (causaal verband). Dusdanig onzorgvuldig handelen is niet vast komen te staan.
- Ook is niet is vast komen te staan dat de docent onvoldoende toezicht heeft gehouden tijdens de uitvoering van de oefening. Hij was aanwezig in het midden van de zijkant van de zaal en hield vanaf daar overzicht maar hij heeft het ongeluk niet precies zien gebeuren. De rechtbank overweegt het volgende: *"De rechtbank acht de in dit geval uitgeoefende wijze van toezicht (een gymleraar die zich, dat staat tussen partijen niet ter discussie, positioneert in het midden van het spel), zeker nu het tikspel de gehele zaal bestreekt, gebruikelijk en niet onverantwoord, ook al kan dit inhouden dat een onregelmatigheid niet direct wordt opgemerkt, omdat die zich buiten het zicht van de gymleraar afspeelt."*
- Wat betreft de gespannen sfeer oordeelt de rechtbank dat er aan de start van de les weliswaar leerlingen uitgestuurd zijn. Echter overweegt de rechtbank ook dat niet is vast komen te staan of er een gespannen sfeer was (wat daar van ook zij) en/of dat deze

sfeer zou hebben bijgedragen aan het ontstaan van het ongeval (causaal verband).

- Wat betreft het plaatsen van valkussens oordeelt de rechtbank dat de kans dat een leerling in volle vaart tegen een al dan niet beklede muur botst dusdanig klein is dat de van de docent niet kon worden geëist dat hij valkussens had moeten plaatsen of de leerlingen had moeten waarschuwen dat de geluidsisolatie geen bescherming bood bij een botsing met de muur. In deze specifieke zaak speelt voor de rechtbank mee dat uit door de school en docent overlegde didactiek blijkt dat "pionnenroof" ook door kinderen in het basisonderwijs wordt gespeeld en een overzichtelijk en gangbaar tikspel is, waarbij geen grote snelheden hoeven te worden bereikt. Daarbij neemt de rechtbank mee dat *'het een feit van algemene bekendheid is dat kinderen reeds op jonge leeftijd en zonder enige instructie tikspelletjes spelen'*.

Voor de praktijk

In deze zaak oordeelde de rechtbank uiteindelijk dat noch de school (als werkgever) noch de docent aansprakelijk was voor de geleden schade. Ondanks de emotie en de vergaande en aangrijpende gevolgen voor de leerling en betrokkenen zal een rechtbank de vraag over aansprakelijkheid puur juridisch moeten beoordelen. Enerzijds brengt LO een inherent risico met zich mee (blessures en ongevallen), anderzijds hebben de docent en de school een zorgplicht om die risico's in redelijkheid te beperken. Sta daarom stil bij duidelijke en goede instructies, het houden van goed en voldoende toezicht, het nemen van redelijke veiligheidsmaatregelen en het zo mogelijk volgen van het vakwerkplan en gangbare didactiek en methoden.

Het aansprakelijkheidsrisico ligt primair bij de werkgever (de school). Alleen in zeer bijzondere gevallen wordt de docent (werknemer) persoonlijk aansprakelijk gesteld. Leden van de KVLO zijn voor persoonlijke beroepsaansprakelijkheid verzekerd (behalve in het geval van opzet). ■

Ongepast en onprofessioneel gedrag: Wat zijn de grenzen van toelaatbaar gedrag?

In 2016 heeft de Landelijke Klachtencommissie Onderwijs een klacht binnengekregen van een werkneemster (klaagster) die klaagt over ongepast en onprofessioneel gedrag jegens haar door een mannelijke collega (verweerder). Klaagster werkt op een basisschool als invalkracht. Verweerder werkt als huismeester. Verweerder slaat regelmatig een arm om haar schouder. Ook geeft hij in de ochtend bij wijze van begroeting regelmatig een handkus. Klaagster vindt dit echt veel te ver gaan en vindt het vervelend gedrag. Klaagster is altijd op haar hoede als ze in de buurt is van verweerder en probeert hem daarom zoveel mogelijk te vermijden.

TEKST MR. JANNEKE WIERSEMA

Klaagster heeft verweerder nooit verteld dat ze het gedrag niet prettig vindt. Toen ze stage liep op de school was ze niet zo mondig, en als beginnend leerkracht durfde klaagster er niet over te beginnen. Het gedrag heeft echter een behoorlijke impact op haar. Ze voelt zich geïntimideerd en onveilig.

Na een incident op school heeft klaagster aan de directeur over haar negatieve ervaringen met verweerder verteld. Door werkgever is geadviseerd een klacht in te dienen bij de Landelijke Klachtencommissie Onderwijs. Dit heeft klaagster gedaan.

Verweerder heeft beaamd dat hij amicaal omgaat met collega's maar ontkent dat hij de grens van het ontoelaatbare heeft overschreden. Verweerder geeft aan dat als klaagster tegen hem had gezegd dat zij niet gediend was van zijn gedrag, hij meteen zou zijn gestopt. Verweerder heeft verklaringen van andere collega's overlegd dat zij verweerder waarden.

Overwegingen commissie

Zelf verantwoordelijkheid nemen voor je eigen gedrag

De commissie overweegt dat de school verantwoordelijk is voor een veilig schoolklimaat voor de leerlingen en de personeelsleden van de school. Een onderdeel van een veilig schoolklimaat betreft de wijze waarop personeelsleden met elkaar omgaan. Een school kan gedragsregels formuleren voor de verschillende groepen binnen de school. In casu had de school geen gedragsregels geformuleerd. Maar ook zonder gedragsregels mag van werknemers verwacht worden dat zij in taalgebruik en bij mogelijk fysiek contact respectvol met elkaar omgaan.

Klaagster voelt zich onprettig door het gedrag van verweerder. Verweerder is van mening dat als klaagster had gezegd last van hem te hebben hij

wel zou zijn gestopt. Daarbij heeft hij overigens aangegeven dat dit voor hem geen reden zou zijn om ook ten aanzien van anderen terughoudender te zijn in zijn verbale of fysieke gedrag.

De commissie is van oordeel dat ook zónder dat klaagster verweerder heeft gezegd last te hebben van bepaald gedrag, verweerder had moeten begrijpen dat bepaald gedrag als onprettig ervaren kan worden. Dit is met name het geval als iemand op grond van aanstelling of leeftijd niet in de positie is om zich tegen het als ongepast ervaren gedrag te verzetten.

Verweerder geeft aan dat klaagster had moeten aangeven dat ze last had van het gedrag. De commissie is van oordeel dat door deze opstelling verweerder de grens van wat toelaatbaar is afhankelijk maakt van wat de ander uitdrukkelijk aangeeft. Daarmee neemt verweerder in onvoldoende mate zelf verantwoordelijkheid voor zijn gedrag. De commissie acht de klacht over het gedrag van verweerder gegrond.

Ook werkgever heeft een verantwoordelijkheid

De werkgever heeft ook een verantwoordelijkheid om erop toe te zien dat werknemers op een respectvolle manier met elkaar omgaan. Als er signalen zijn dat een werknemer zich grensoverschrijdend gedraagt, zal de werkgever iets moeten met deze signalen. Als een werkgever vindt dat een werknemer zijn gedrag dient te verbeteren, mag van een goed werkgever verwacht worden concreet te omschrijven welke verbeterpunten er zijn, hoe deze gerealiseerd kunnen worden en wat de consequenties zijn als dit niet gelukt is.

Heb je te maken met ongepast of onprofessioneel gedrag? Voel je je onveilig op school en wil je weten wat je moet doen? Wij staan voor je klaar: juristen@kvlo.nl

Aansprakelijk of niet?

Het gebeurt iedereen vroeg of laat in de les. Een leerling blesseert zich tijdens je les. Je probeert zo adequaat en goed mogelijk in te grijpen en je schakelt zo nodig medische hulp in. In sommige gevallen leidt een incident of ongeluk in de les tot aanzienlijke schade voor de betrokken leerling en diens ouders. In de praktijk zien wij dat de ouders in die gevallen soms proberen de school of de docent aansprakelijk te stellen om de schade te verhalen. Zo ook in de onderstaande casus.

TEKST MR. MAARTEN SEGERS

De casus

Op 7 januari 2015 besluit een docent in het primair onderwijs een opstelling te maken van twee tegenover elkaar staande trapezoïden. Tussen de trapezoïden is vervolgens een bank gehangen. Onder de bank lag een dikke mat met aan weerszijden vier dunne matjes. Rond de trapezoïden lagen geen matjes. Vastgesteld is ook dat de docent bevoegd was voor het geven van gym. Bedoeling van de opstelling was dat op elke trapezoïde een leerling omhoog klom waarna zij op de bank naar elkaar toe moesten lopen. De twee leerlingen moeten elkaar vervolgens van de bank op de dikke mat duwen.

Toen de leerling waarover het in deze zaak ging, aan de beurt was, klom hij op de trapezoïde. Hij is daarbij echter van de trapezoïde achterover op de grond gevallen. De leerling liep daarbij een hersenschudding op. De leerling was ten tijde van het ongeval 8 jaar oud.

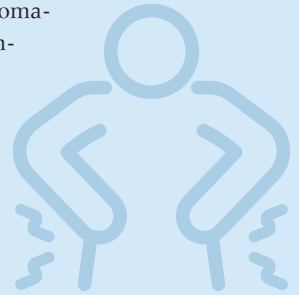
De ouders van de betreffende leerling stellen de school aansprakelijk voor de door de leerling ten gevolge van het ongeluk geleden schade en nog te lijden schade. De ouders menen dat de school en de docent te kort zijn geschoten in hun vergaande zorgplicht. De ouders menen dat ook rondom de trapezoïden matten hadden moeten worden neergelegd.

Beoordeling rechtbank

Op 22 februari 2018 deed de Rechtbank Midden-Nederland uitspraak in deze zaak. De

rechtbank overweegt ten eerste dat er dat in het algemeen op de (gym)docent een bijzondere zorgplicht rust ten aanzien van onder meer de gezondheid en de veiligheid van de leerlingen. Echter benadrukt de rechtbank ook dat die vergaande zorgplicht niet betekent dat de leerlingen voor elk mogelijk risico behoed moeten en kunnen worden. Het feit dat een leerling tijdens het vak een blessure kan krijgen of krijgt betekent dan ook niet automatisch dat de docent of school aansprakelijk is of onrechtmatig of onzorgvuldig heeft gehandeld. De Rechtbank zegt daarover onder meer het volgende:

“Met verzoekster (red. de ouders) is de rechtbank van oordeel dat in het algemeen op de (gym)leraar een bijzondere zorgplicht rust onder meer ten aanzien van de gezondheid en de veiligheid van de leerlingen die aan zijn zorg zijn toevertrouwd en die onder zijn toezicht staan. De rechtbank stelt daarbij voorop dat de bijzondere zorgplicht van scholen niet inhoudt dat leerlingen moeten worden behoed voor ieder mogelijk risico. Aan elke activiteit of handeling kleeft een bepaald risico op het ontstaan van letsel. Dat geldt zeker voor gymoefeningen. Daar

worden leerlingen uitgedaagd zich fysiek en motorisch te ontwikkelen. Daarbij past dat leerlingen hun mogelijkheden verkennen en daarbij hun grenzen opzoeken. Zo ontwikkelen leerlingen ook risicocompetentie: het reëel kunnen inschatten van risico's in een situatie gegeven de eigen ervaring en vaardigheden."

De rechtbank oordeelt uiteindelijk dat geconcludeerd kan worden dat de docent en daarmee de school, de zorgplicht niet heeft geschonden. Er is dus geen sprake van aansprakelijkheid van de docent of de school.

De rechter gaat met zijn afwegingen vooral in op de vraag of er naast het 'algemeen valrisico' een specifiek valrisico was dat het plaatsen van matjes noodzakelijk maakte.

1. Voor wat betreft de hangende bank stelt de rechter vast dat er sprake was van een specifiek valrisico. Dat was immers de plek waar de leerlingen elkaar tegenkwamen en waar zij elkaar vanaf moesten duwen. Dat risico is beveiligd door onder en naast de bank matten te plaatsen.
2. Voor wat betreft de trapezoïden is de overweging van de rechter uitgebreider. De trapezoïden waren, zo concludeert de rechter, slechts bedoeld om er voor te zorgen dat de daadwerkelijke oefening (op de bank) op de juiste hoogte kon plaatsvinden. De leerlingen moesten na het beklimmen van de trapezoïde op de bank stappen en pas daar mochten leerlingen elkaar op de dikke mat duwen. De school heeft onbetwist gesteld dat de leerlingen daarover ook duidelijk geïnstrueerd waren. Daarnaast is onbetwist vast komen te staan dat de trapezoïde een toestel is waar de leerlingen al vanaf kleutertijd mee bekend waren en dat de leerling van acht jaar goed in staat was om de trapezoïde te beklimmen. Ook was er geen sprake van een competitie- of spelelement bij het beklimmen van de trapezoïde zelf. De rechter concludeert op grond van bovenstaande dan ook dat er buiten het algemeen valrisico geen specifiek valrisico vast is komen te staan. De conclusie van de

rechter is dan ook dat de docent en daarmee de school zijn zorgplicht jegens de leerling niet heeft geschonden door geen matjes te plaatsen rond de trapezoïden.

Overigens is ook opvallend dat in de beschikking uitdrukkelijk is benoemd dat de docent bevoegd was voor het geven van gym. Dit impliceert dat de eventuele (on)bevoegdheid van de docent relevant zou kunnen zijn voor de afwegingen in deze specifieke uitspraak.

Voor de praktijk

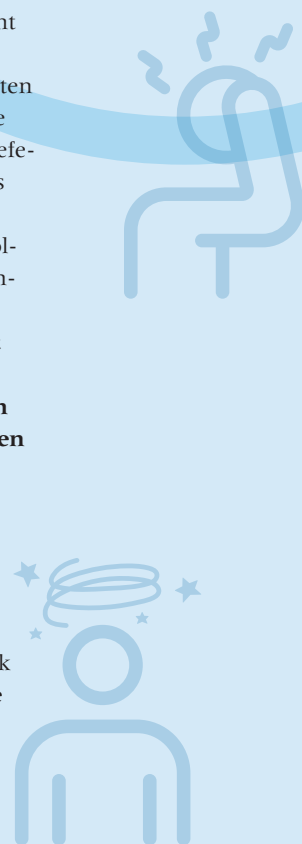
In deze zaak oordeelde de rechtbank uiteindelijk dat noch de school (als werkgever) noch de docent aansprakelijk was voor de geleden schade. Enerzijds brengt LO een inherent risico met zich mee (blessures en ongevallen), anderzijds hebben de docent en de school een zorgplicht om die risico's in redelijkheid te beperken.

Bij de vraag of matjes geplaatst hadden moeten worden hecht de rechter veel waarde aan de vraag wat de valrisico's zijn. Breng bij een oefening dan ook goed in kaart wat de valrisico's zijn en plaats waar nodig matten. Wat is de kans op een val? Wat zijn de mogelijke gevolgen bij een val? Is het gebruikelijk of verstandig matten te plaatsen?

Op basis van deze enkele uitspraak valt overigens niet te herleiden dat er geen matjes geplaatst hoeft te worden indien je vaststelt dat er alleen sprake is van een 'algemeen valrisico'. Maak hierin dus een zorgvuldige afweging.

Sta ook stil bij duidelijke en goede **instructies**, het houden van goed en voldoende **toezicht**, het nemen van redelijke **veiligheidsmaatregelen** en het zo mogelijk volgen van het **vakwerkplan** en **gangbare didactiek en methoden**.

Het aansprakelijkheidsrisico ligt primair bij de werkgever (de school). Alleen in zeer bijzondere gevallen wordt de docent (werknemer) persoonlijk aansprakelijk gesteld. Leden van de KVLO zijn in beginsel verzekerd voor persoonlijke beroepsaansprakelijkheid voortkomend uit werkzaamheden in loondienst of als vrijwilliger.

Contact
juristen@kvlo.nl

Illustraties
Shutterstock

Werk en social media

Het gebruik van social media (WhatsApp, Instagram en Facebook, Twitter) heeft de relatie tussen leerling en docent veranderd. Er zijn tegenwoordig veel WhatsAppgroepjes onder leerlingen en docenten om te overleggen over bijvoorbeeld huiswerk. Hierdoor verschuift de grens tussen werk en privé. Eén-op-ééncontact met leerlingen via social media stuit soms op weerstand omdat dit botst met de professionele afstand die een leraar over het algemeen dient te behouden.

TEKST MR. JANNEKE WIERSEMA

Waar ligt de grens?

Het persoonlijke contact tussen leraar en leerling via WhatsApp loopt soms uit de hand. Dat de gevolgen van WhatsAppcontact met leerlingen groot kunnen zijn als niet de juiste professionele afstand wordt bewaard blijkt uit een recente uitspraak van Rechtbank Midden-Nederland. In deze zaak is een docent veroordeeld vanwege ontucht met een aan zijn opleiding toevertrouwde minderjarige leerling. Het gaat in deze zaak om een economiedocent die met een vijftienjarige leerling heeft getongzoend. Voorafgaand hieraan heeft grensoverschrijdend WhatsApp contact plaatsgevonden tussen de leerling en de docent. Dit komt in de rechtszaak ter sprake. De rechtbank acht het kwalijk dat verdachte zich schuldig heeft gemaakt aan ontucht met een aan zijn opleiding toevertrouwde leerling. De rechtbank acht het tevens kwalijk dat hij niet in staat is geweest professionele afstand tot zijn leerlinge te bewaren. De docent heeft hiermee onvoldoende verantwoordelijkheidsbesef getoond en heeft onvoldoende acht geslagen op het feit dat per definitie sprake was van een ongelijkwaardige verhouding tussen hem en zijn pas 15-jarige leerlinge. De rechtbank rekent het verdachte tevens aan dat hij geen verantwoordelijkheid heeft willen nemen voor zijn handelen. Ter terechtzitting heeft de docent geen blijk gegeven enig inzicht te hebben in de gezagsverhouding die er tussen hem en de minderjarige bestond en de verantwoordelijkheid die daarbij op hem rustte. Hij deed de seksueel getinte WhatsAppgesprekken af als grapjes. Uit de WhatsAppberichten bleek echter dat

verdachte wel degelijk in zag dat zijn handelen niet kon. Niet voor niets verzocht hij het slachtoffer om de Appgesprekken tussen hen beiden te wissen voordat haar ouders daar kennis van konden nemen. Dat het geen grap was, bleek ook uit het gegeven dat hij tips gaf hoe het slachtoffer het huis uit kon komen en wat ze tegen haar ouders moest zeggen. De rechtbank neemt mee dat het initiatief steeds vanuit verdachte kwam.

Uitlatingen op social media

Niet alleen een-op-ééncontact met leerlingen maar ook politiek maatschappelijke uitlatingen of negatieve uitlatingen over de werkgever op social media kunnen tot problemen leiden. Zo is onlangs een docent Geesteswetenschappen werkzaam bij de Universiteit Utrecht op non-actief gesteld omdat hij na de winst van Baudet op Facebook had gepost 'Volkert waar ben je?' De Universiteit Utrecht was van oordeel dat dit niet was te rijmen met de voorbeeldfunctie die een docent vervult. Overigens is de docent niet ontslagen maar heeft een sanctie opgelegd gekregen omdat de docent in een gesprek met de werkgever geloofwaardig heeft gemaakt dat hij zijn opmerking niet letterlijk bedoeld heeft, excuses heeft gemaakt en de betreffende post direct heeft verwijderd.

Protocol

Binnen veel scholen ontbreekt een duidelijk protocol over het gebruik van social media en contact met ouders en leerlingen. Uitgangspunt is vaak dat professionals (zoals docenten) zelf wel moeten kunnen weten hoe zij verstandig met social media omgaan. In de praktijk is dit niet altijd het geval zoals uit de rechtspraak blijkt. ■

Tips

Wanneer je gebruik maakt van social media houd dan rekening met het volgende: Houd het contact in social media praktisch, kort, zakelijk en professioneel. Doe via social media geen negatieve uitlatingen over je werk of werkgever en beperk je ten aanzien van leerlingen en ouders alleen tot schoolgerelateerde zaken. Bij vragen of behoefte aan uitleg staan wij voor je klaar: juristen@kvlo.nl

Sportaanbieders en buitenschoolse activiteiten

Het aanbieden van allerlei sport- en beweegactiviteiten buiten de school, verzorgd door anderen dan de docent LO, is steeds meer gemeengoed geworden. Het introduceren van leerlingen in een brede beweeg- en sportcultuur hoort niet alleen maar binnen de school plaats te vinden maar vooral ook in de verbinding met buiten. In dit artikel wordt belicht waar de verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid ligt bij dergelijke activiteiten.

TEKST MR. SANDRA ROELOFSEN

Het palet aan beweegmogelijkheden wordt verbreed bijvoorbeeld door leerlingen kennis te laten maken met klimmen in een klimhal, door mountainbiken in het bos, door een bezoek aan de sportschool, kennismaking met sportverenigingen, bij sport- en speldagen of in het kader van een werkweek.

Soms gaat het daarbij om duidelijk risicovolle activiteiten: klimmen, abseilen, kanoën, mountainbiken, snowboarden, en soms om activiteiten waarbij geen opvallende risico's aanwezig lijken te zijn. Dat dergelijke activiteiten risico's met zich mee kunnen brengen blijkt soms op treurige wijze. Bijvoorbeeld bij een personeelsuitje met een vlottentocht op de rivier De Berkel. Door een afschuwelijke samenloop van omstandigheden slaat één van de vloten om na een val van een stuw en overlijden twee medewerkers. Een extreem voorbeeld en in dit geval in het kader van een bedrijfsuitje, maar vergelijkbare activiteiten worden regelmatig door scholen aan hun leerlingen aangeboden!

De belangrijkste vraag is natuurlijk: hoe voorkom je ongevallen, maar ook wie is er aansprakelijk als er iets gebeurt wanneer de docent LO niet zelf de activiteiten begeleidt?

Als activiteiten door of namens de school worden georganiseerd, in of buiten het schoolgebouw, dan is en blijft de school verantwoordelijk en dus mogelijk aansprakelijk bij schade, ook als deze activiteiten door derden worden begeleid of uitgevoerd. Stel een aantal leerlingen gaat vier weken naar de plaatselijke sportschool om te fitnessen en te klimmen op de klimmuur van de sportschool. Zij worden daarbij begeleid door de instructeurs aldaar. Je bent hierbij als docent LO niet steeds fysiek aanwezig.

Wanneer op de sportschool een ongeval plaatsvindt met een leerling en de ouders stellen de docent en/of de school aansprakelijk voor de opgelopen

schade dan zullen door de rechter onder meer de volgende vragen worden gesteld:

Waren de instructeurs voldoende deskundig om deze groep leerlingen les te geven/te begeleiden? Had de school dit op deze wijze mogen uitbesteden, was direct toezicht en/of aanwezigheid noodzakelijk?

Welke afspraken zijn er gemaakt met de sportaanbieder?

Hiermee probeert een rechter te achterhalen of er in dit geval voldoende zorgvuldigheid in acht is genomen.

Stel van te voren vragen op samen met de sectie, en bespreek dit met de werkgever. En leg afspraken met derden bij voorkeur schriftelijk (en van te voren) vast. Overigens moet de school ook vooraf beoordelen of de verzekeringen die zij afgesloten hebben afdoende zijn bij genoemde activiteiten! Hieronder een voorbeeld van schriftelijke vastlegging met sportaanbieders:

Het ABC College komt bij (naam, instelling, tijden) met de leerlingen (uit klas..) sporten.

De sportaanbieder kan de volgende zaken bevestigen:

- *Bij het verzorgen van de lessen aan de leerlingen van het ABC College is een EHBO'er en voldoende EHBO materiaal aanwezig*
- *Afspraken over het aanbod en de fysieke inspanning worden vooraf gemaakt met de LO-docent die contactpersoon is bij de sportaanbieder*
- *De sportaanbieder is er verantwoordelijk voor dat de lessen aan de leerlingen van het ABC College worden gegeven door deskundig opgeleide en bekwame personen*
- *Bij een ongeval wordt direct contact opgenomen met de betreffende LO-docent*
- *Er is door de sportaanbieder een beroepsaansprakelijkheidsverzekering afgesloten*
- *De LO-docenten komen op regelmatige basis langs, op een vooraf afgesproken tijdstip of schema*
- *De LO-docenten zorgen voor lijsten van de leerlingen. Bij afwezigheid van een leerling wordt onmiddellijk contact opgenomen met de betreffende LO-docent.*

Deze afspraken worden ondertekend door: de sportaanbieder, directie van de school en de LO-docent.

Je kunt dit nog aanvullen met de financiële afspraken die zijn gemaakt.

Heb je vragen over deze of andere zaken op rechtspositioneel gebied neem dan contact op via het juridisch portaal op de site of via telefoonnummer 030 693 7678. ■

Contact juristen@kvlo.nl